

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

МАЗУР ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри політології
та державного управління
д.політ.н., доцент
Чальцева О.М.
« _____ » _____ 2024 р.

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В
УКРАЇНІ**

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

Кваліфікаційна робота

Науковий керівник:
Ягунов Д.В., доцент кафедри
політології та державного управління
д.політ.н., доцент
Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЕКТС/за національною шкалою)
Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця 2024

АНОТАЦІЯ

Мазур О.О. Нормативно-правова основа публічного управління в Україні

Глобалізаційні виклики та інтеграція України в європейський простір, вимагають конструктивного нормативного врегулювання цих процесів – відтак імплементація міжнародних і європейських стандартів публічного управління і гармонізація національного законодавства із світовими правовими нормами є першочерговою задачею.

Модель *доброго врядування* є новою філософією публічного управління, що спричинила формування сучасних принципів, які орієнтовані на включеність громадянського суспільства в процес співуправління, відкритість, ефективність і розвиток демократії.

Пріоритетом розвитку системи публічного управління в Україні є впровадження загальних адміністративних процедур згідно з європейськими стандартами і поступове приведення окремих адміністративних послуг у відповідність до визначених загальних принципів доброго урядування.

У магістерському дослідженні виокремлено основні законодавчі документи, які регламентують формат діяльності органів публічного управління як ключове явище процесів суспільства в Україні. Окремо визначені закони, які регулюють діяльність інститутів публічної політики в період воєнного стану.

Ключові слова: публічне управління, публічне адміністрування, добре врядування, співуправління, законодавство.

Mazur O. Regulatory and legal basis of public administration in Ukraine

Globalisation challenges and Ukraine's integration into the European space require a constructive regulatory framework for these processes, which makes the implementation of international and European standards of public administration and the harmonisation of national legislation with international legal norms a priority.

The good governance model is a new philosophy of public administration that has led to the formation of modern principles that focus on the involvement of civil society in the process of collaborative management, openness, efficiency and development of democracy.

The priority for the development of the public administration system in Ukraine is the introduction of common administrative procedures in accordance with European standards and the gradual alignment of individual administrative services with certain general principles of good governance.

The master's research identifies the main legislative documents that regulate the format of public administration as a key phenomenon of social processes in Ukraine. The laws that regulate the activities of public policy institutions during martial law are separately identified.

Key words: public management, public administration, good governance, collaborative management, legislation.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	11
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВА КОМПОНЕНТА МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ.....	21
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	36
ВИСНОВКИ.....	46
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	50

ВСТУП

Актуальність дослідження: На сучасному етапі державотворення питання подальшого розвитку системи публічної політики, її адаптації до світових і європейських стандартів управління досить актуальні. Необхідність регулювання публічного управління зумовлює формування відповідного нормативно-правового забезпечення.

Основу ефективного публічного управління мають складати нормативно-правові акти, покликані регулювати та впорядковувати управлінські процеси, забезпечувати їх системність, стабільність, збалансованість. Вітчизняне нормативно-правове забезпечення включає в себе низку нормативно-правових документів, що сприяють формуванню та вдосконаленню національної системи електронного урядування, як складової сфери інформатизації та розвитку нетократичного інформаційного суспільства, серед яких провідна роль відведена передусім законодавству. Адже саме на законодавчому рівні визначається регуляторна державна політика та можливість формування досконалої системи управління[5].

Підґрунтям для розвитку системи управління є не тільки імплементація правових норм, а також їх удосконалення, зважаючи на нові потреби, що сприяє розробленню та впровадженню у вітчизняній практиці на загальнодержавному й місцевому рівнях відповідних нормативно-правових актів, у яких поступово закріплюються досягнуті рівні публічності управління. Активізація роботи над розширенням нормативно-правового забезпечення публічного управління відбувається разом з процесом децентралізації влади з метою підвищення рівня стабільності системи управління в цілому, що й актуалізує потребу в дослідженні даної проблематики.

Ступінь наукової розробки проблеми. Питання, які пов'язані з державним управлінням, у роботах розглядалися такими дослідниками, як А. Авер'янов, Г. Атаманчук, М. Міненко, О. Оболенський, Ю. Сурмін та ін. Публічному адмініструванню присвячені роботи І. Грицяк, В. Коваленка, А.

Колодія, Н. Мельтюхової та інших. Серед дослідників публічного управління можемо виділити Л. Гонюкову, В. Голубь, В. Козакова, В. Ребкало. Проблемам удосконалення механізмів розвитку публічного управління в Україні, ефективності публічного управління у різних сферах суспільного життя, присвячені наукові дослідження В. Базилевича, В. Лугового, О. Оболенського, Ю. Пахомова, І. Розпутенка, В. Токарева, А. Чухно, С. Чистова та інших вчених.

Проблемі співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління» та обґрунтування необхідності переходу від концепції державного управління до публічного управління під час трансформаційних процесів України приділялась увага в роботах таких дослідників, як: Є. Таран, М.Бліхар, І. Аль-Атті, О. Філіппова та інші.

Важливу складову захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні, В. І. Цимбалюк та К. О. Кісілевич, підкреслюють, що інститут звернення громадян є своєрідною формою громадського контролю.

Дослідження особливостей публічного управління, децентралізації влади стало предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців, зокрема: В. Остапчук, А. Неділько, Н. Павлюк, Б. Калиновський. Н. Павлюк [14]

Проблему взаємозалежності правового регулювання публічного управління та децентралізації влади, а також питанням ризиків при становленні правової бази публічного управління розглядав В. Остапчук. Він детально дослідив чинну нормативно-правову базу України в публічному управлінні. ґ В роботах В.Приходченко ґрунтовано доцільність застосування організаційно-правового механізму в системі державного управління.

Проблемами нормативно-правових аспектів інформаційної політики та безпеки публічного управління займалися такі відомі автори – О. Вінник, Г. Блінова, П. Клімушин, Б. Кормич, О. Логінов, Л. Матвейчук, А. Омельченко, О. Романчук, А. Серенок, Г. Стороженко Л. та ін.

Серед останніх наукових публікацій присвячених публічному управлінню в умовах війни слід виділити дослідження В. Борщевського, О. Василиці, Є. Матвєєва, А. Миколюка.

Вивчення та аналіз праць зазначених науковців дали змогу визначити й оцінити стан досліджуваної проблеми, виявити та дослідити питання, що постали на сучасному етапі реформування теорії публічного управління та визначити шляхи їх вирішення.

Емпіричну основу дослідження складає законодавство України, міжнародні нормативно-правові акти та законодавство зарубіжних країн.

Мета дослідження – є визначення специфіки формування нормативно-правової основи публічного управління в Україні під впливом принципів демократичного адміністрування згідно концепції доброго урядування і європейських стандартів управління, з виявленням проблем цього процесу, які потребують реформування в національному контексті.

Завдання дослідження:

1. проаналізувати категорії досліджуваної проблеми;
2. зробити аналіз теоретичних концепцій по темі дослідження;
3. розкрити необхідність імплементації принципів доброго управління в національне законодавство України;
4. проаналізувати нормативно-правову основу публічного управління в Україні;
5. виокремити основні закони, що забезпечують організацію та діяльність інститутів публічного управління в Україні в умовах воєнного стану;
6. визначити і охарактеризувати напрями реформування нормативної основи системи публічного управління в Україні.

Об'єкт дослідження – формування нормативно-правової основи публічного управління в Україні в умовах зовнішніх вимог імплементації принципів доброго урядування і європейських стандартів управління з урахуванням їх адаптації в державній системі.

Предмет – нормативно-правова основа публічного управління в Україні.

Методи наукового дослідження. З'ясування мети й визначення задач дослідження зумовили наступні методи наукового пошуку:

В роботі було використано наступні загальнонаукові і спеціальні методи дослідження:

- загальнонаукові методи – аналогії, аналізу і синтезу, сходження від абстрактного до конкретного, що сприяють філософському осмисленню публічного управління, а також дозволили комплексно розглянути проблему нормативної основи публічного управління;
- індуктивний дав змогу проаналізувати поступовий процес імплементації нормативно-правової основи публічного управління відповідно до принципів доброго врядування і європейських стандартів;
- дедуктивний допоміг у розумінні загальних принципів доброго врядування, як нової філософії управління що є основою в процесі формування нормативної бази публічного управління;
- системний метод був направлений на виявлення структурних компонентів публічного управління (нормативна, інституційна і функціональна підсистеми) і взаємозв'язків із зовнішнім середовищем (стандарти ЄС і принципи доброго врядування);
- системно-функціональний аналіз був використаний задля дослідження функціональних можливостей всіх підсистем;
- порівняння (case study (Україна), дозволив провести компаративний аналіз публічного управління в Україні в процесі імплементації стандартів ЄС і доброго врядування, як окремий випадок держави, яка модернізує систему управління;
- для дослідження еволюції нормативно-правового регулювання системи публічного управління в Україні було використано історично-правовий метод дослідження.

Наукова гіпотеза: імплементація європейського законодавства та принципів доброго врядування та їх адаптація в нормативно-правовій основі в Україні буде впливати на рівень модернізації системи публічного управління.

Робоча гіпотеза: правова компонента механізму публічного управління в Україні буде залежати від імплементації і адаптації в законодавчу базу принципів доброго врядування і європейських стандартів управління.

Наукова новизна дослідження. У межах проведеного дослідження одержано результати, що мають наукову новизну.

Елементи наукової новизни полягають, зокрема, у наступному:

- знайшли подальшого розвитку дослідження вітчизняної законодавчої бази, за допомогою якої здійснюється функціонування та регулювання публічного управління в умовах реформування;
- набуло подальшого розвитку аналіз напрямів реформування системи публічного управління, які потребують свого удосконалення відповідно до світових і європейських стандартів урядування.

Науково-практична значущість отриманих результатів дослідження полягає в тому, що основні наукові положення магістерської роботи можуть бути застосовані в процесі підготовки практичних рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правової основи системи публічного управління в Україні. У сфері правотворчості – висновки, пропозиції та дефініції, сформульовані у дослідженні, можуть бути використані у законотворчій діяльності – в процесі підготовки та удосконалення низки законодавчих та підзаконних актів

Окремі положення роботи можна використовувати:

- у навчальному процесі під час підготовки навчально-методичних рекомендацій і викладання дисциплін, які стосуються проблем нормативно-правового характеру в навчальних закладах різного рівня, матеріали дослідження можуть бути використані при підготовці навчальних посібників та підручників з адміністративного права і державного управління,
- у правовиховній сфері – положення і висновки дисертації можуть бути використані для підвищення рівня правової культури населення, формування фахової правосвідомості здобувачів.

Структура магістерської роботи. Логіка проведеного дослідження зумовила структуру роботи: вступ, три розділи, висновки, список джерел і

літератури, використаних в процесі написання роботи (100 найменувань).
Загальний обсяг наукової роботи становить 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ДОСЛІДЖЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Проблема нормативно-правових основ публічного управління є однією з дискусійних і до кінця не визначених в сенсі термінологічного інструментарію. Задля якісного дослідження необхідно розглянути тотожні терміни такі як: «публічне управління» і «публічне адміністрування».

У широкому розумінні «управління» – це цілеспрямований вплив суб'єкта управління на об'єкт управління з метою створення ефективно функціонуючої системи та досягнення необхідних результатів. Системне уявлення про компоненти, його елементи та їх взаємозв'язки має принципове теоретичне і методологічне значення. На думку дослідниці І. Аль-Атті, в українському законодавстві не закріплено поняття «публічне управління», проте дана категорія як практична модель управління справами суспільства має інше сутнісне наповнення [1].

У процесі розвитку громадянського суспільства управління справами суспільства має набувати все більшої «публічності», поступово відбувається залучення широких верств населення, громадян, громадських, самоврядних організацій тощо. В умовах демократії, коли рівень розвитку громадянського суспільства достатньо високий, державна влада перетворюється фактично на публічне управління і потрапляє в суттєву залежність від суспільства (публіки). У цьому випадку справді варто говорити про «публічну владу», «публічне управління» як поєднання державного управління (у вузькому розумінні) і громадського самоврядування. Це зумовлено єдністю публічних інтересів, цілей і завдань, у досягненні і вирішенні яких обидві системи беруть активну участь, а також самою природою управлінської діяльності [1].

Як різновид соціального управління, публічне управління складається з: 1) державного управління, де суб'єктом виступає держава в особі відповідних структур; 2) громадського управління, де суб'єктами є недержавні інституції [1, с. 84]. При цьому державне управління розглядається у вузькому розумінні, а до

громадського управління можна також віднести органи місцевого самоврядування.

На думку Л. Новак-Каляєвої «публічне управління» – це діяльність органів державного управління, органів місцевого самоврядування, представників приватного сектору та інститутів громадянського суспільства в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків (планування, організації, керівництва, координації та контролю) щодо формування та реалізації управлінських рішень суспільного значення, політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць. Публічне управління забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей, воно пов'язане з демократичними цінностями, принципами верховенства права, поваги до гідності людини, недискримінації, рівності, справедливості, безпеки, ефективності та ін [90].

Українські економісти зазначають, що публічне управління знаходиться у нерозривному зв'язку з глобалізаційними проблемами через принципи економічної теорії. Визначаючи публічне управління вони вважають, що чисельність уряду в процесі розвитку рідко зменшується, а влада може зруйнуватися якщо, з одного боку, не вона буде шукати глобальні суспільні блага, а з іншого виступати за збільшення місцевих суспільних благ та проведення процедури децентралізації (Diane K. Norbutus, Thomas J. Norbutus, 2013) [90].

Представник вітчизняної юридичної науки О. Мельниченко стверджує, що «складність нинішнього процесу формування належної правової основи публічного управління, перш за все, полягає в тому, що в науковій літературі не існує сталого та загальновизнаного поняття «публічного управління». До визначення даної категорії, швидше, підходять із позиції реального змісту діяльності або форм, яких воно набуває і в яких діє. З позицій юридичної науки публічне управління визначається як виконавча й розпорядча діяльність держави. І це визначення достатньою мірою не розкриває матеріальної суті

управлінської діяльності, не вичерпує її змісту, та й саме поняття виконавчої й розпорядчої діяльності потребує уточнення» [21].

Отже, поняття «публічне управління», яке було розглянуто через призму різних наук неоднозначне та потребує подальших досліджень у зв'язку з тим, що розуміння суті вищезначеного феномену безпосередньо впливає на державотворення, соціально-політичний, економічний розвиток держави[90].

Наступний термін, який необхідно розглянути, це «публічне адміністрування». На законодавчому рівні не закріплено єдиного визначення поняття «публічне адміністрування», що має негативне значення, адже дозволяє тлумачити його на власний розсуд, обираючи вигідні для себе аспекти та упускаючи ті, які не влаштовують з тих чи інших міркувань. У зв'язку з такою ситуацією дослідник О. Миколенко виділяє три підходи до визначення поняття «публічне адміністрування» у вітчизняній науці:

«1) категорія «державне управління» була у всіх сферах, у всіх значення і з усіма недоліками автоматично замінена категорією «публічне адміністрування». Тобто замість державного управління у широкому і вузькому значеннях з'явилося публічне адміністрування у широкому і вузькому значеннях;

2) категорія «державне управління» замінюється в адміністративному праві категорією «публічне адміністрування», яка розглядається у двох вимірах – функціональному і організаційно-структурному»;

3) «публічне адміністрування» і «державне управління» мають чітко визначені сфери використання, так державне управління використовується при характеристиці внутрішньоорганізаційних відносин в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, а публічне адміністрування – при характеристиці зовнішньоорганізуючої діяльності зазначених органів [6, с.180].

Якщо послуговуватися міжнародним термінологічним апаратом [12], то поняття «публічне адміністрування» можна розглядати у двох аспектах:

1) як державний апарат, що об'єднує політику, законодавчо встановлені правила та процедури, системи, структури, персонал, який фінансується з

державного бюджету і відповідає за управління та координацію роботи виконавчої гілки влади, і його взаємодію з іншими зацікавленими сторонами в державі, суспільстві та зовнішньому середовищі;

2) управління і реалізація всього комплексу державних заходів, що пов'язані з виконанням законів, постанов і рішень уряду та управління, які спрямовані на надання публічних послуг [6, с.180].

У вітчизняній юридичній науці немає єдино прийнятого визначення поняття «публічне адміністрування». О. Б. Зіборєва пропонує визначати це поняття так: «Публічне адміністрування можна визначити як професійну, оплачувану, фінансовану із державного та місцевих бюджетів діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, спрямовану на забезпечення прав, потреб та інтересів людини та громадянина, громадянського суспільства, суб'єктів підприємницької діяльності та інших учасників суспільних відносин у межах єдиної державної (публічної) політики [6, с.180].

Термін «публічне адміністрування» вже багато років використовують в економічній теорії і в теорії управління для позначення специфічного типу державного управління, яке характеризується більшою бюрократичністю.

Отже, публічне адміністрування – це діяльність, яка спрямована на вирішення пріоритетних завдань та досягнення конкретних цілей для підвищення ефективності роботи державних органів та підприємств, установ чи організацій у певний період часу на чітко визначеній території, оптимізації їх діяльності з огляду на сукупність зовнішніх та внутрішніх факторів впливу.

Публічне адміністрування реалізується через норми адміністративного права, оскільки саме нормами адміністративного права регулюється діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, тобто суб'єктів публічної адміністрації. Для прикладу, автори монографії «Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід» визначають публічне адміністрування як «цілеспрямовану взаємодію публічних

адміністрацій з юридичними та фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та підзаконних актів і виконання частини основних функцій: орієнтуючого планування, що визначає бажані напрями розвитку; створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії» [6, с.182].

У цій науковій розвідці увага акцентується на тому, що це процес взаємодії з метою забезпечення реалізації нормативно-правових актів на практиці [6, с.183].

Доктор юридичних наук М. Бліхар вважає що: «*по-перше*, правове забезпечення – юридична основа реалізації публічного адміністрування. Вона ґрунтується на сукупності нормативно-правових актів, з яких найвищу юридичну силу має Конституція України, адміністративне законодавство, локальні нормативно-правові акти (що стосуються окремих галузей життєдіяльності суспільства і держави). Нормативно-правове регулювання діяльності органів публічної адміністрації – це «сукупність нормативно-процесуальних актів різної юридичної сили, що регулюють адміністративно-процесуальні відносини у сфері публічного управління та спрямовані на чітку регламентацію процедурного аспекту, що сприяє недопущенню свавілля з боку органів публічної адміністрації, забезпечує рівність осіб перед законом, оскільки до всіх однопорядкових справ застосовується однакова процесуальна форма вирішення конкретної індивідуальної справи» [6, с. 17]; *по-друге*, механізм публічного адміністрування можна окреслити як тріаду механізмів публічного адміністрування, які здійснюються через: 1) органи державної влади, 2) через органи місцевого самоврядування; 3) механізми взаємодії державних органів та органів місцевого самоврядування. Ця тріада за умови застосування її на практиці дає змогу ефективно взаємодіяти органам та посадовим особам публічного адміністрування, координувати свої дії. Механізм публічного адміністрування – це організація управлінського впливу на систему органів та окремі органи держави і суспільства з метою забезпечення їх ефективного функціонування для реалізації державної політики у конкретній сфері, що

ґрунтується на засадах демократизму, законності, публічності; *по-третє*, мета публічного адміністрування – ефективне адміністрування, спрямоване на забезпечення якісного виконання державної політики у конкретній сфері життєдіяльності суспільства і держави, підтримка стабільності, нівелювання можливих ризиків або ж мінімізація негативних явищ та процесів, які мають місце в державі та суспільстві» [6 с.182].

Отже, на сьогоднішній день переходу на використання поняття публічне адміністрування чи публічне управління замість поняття державного управління не відбулося. Поняття державне управління залишається серед категорій, які використовують науковці та суб'єкти адміністративних правовідносин [5]. При цьому, не зважаючи на досвід використання, його зміст так і не був розтлумачений законодавцем. А науковці з цього приводу не мають спільної точки зору [24].

Також він вважає, що поняття публічного управління на відміну від поняття державного управління, по-перше, ілюструє найбільш значимі сьогодні ознаки відповідної діяльності: втілення суверенітету народу, належність влади народів, реалізацію суспільних інтересів без підміни їх державними, волею держави тощо. По-друге, не обмежує число суб'єктів органами держави, дозволяючи віднести органи місцевого самоврядування до суб'єктів публічного управління. По третє, адаптація законодавства України до законодавства ЄС включає необхідність перегляду понять, які у міжнародному вимірі не використовуються чи можуть бути розтлумачені неоднозначно [24].

Публічне адміністрування пропонуємо пов'язувати з обсягом категорії державного управління у вузькому розумінні та визначати як професійну політично неупереджену діяльність на посадах публічної служби в органах держави та місцевого самоврядування в межах їх компетенції із практичного виконання завдань і функцій держави: аналіз державної політики; забезпечення її реалізації; виконання норм законодавства; забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг; здійснення нагляду та контролю за дотриманням законодавства; управління фінансовими ресурсами, майном та

контролю за їх використанням; управління персоналом органів; реалізації інших повноважень, визначених законодавством [24].

Більшість авторів, які досліджують проблеми публічного адміністрування, визнають той факт, що воно є складовою управління. Публічне адміністрування як аспект управлінської діяльності існує стільки, скільки функціонують політичні системи та скільки вони намагаються досягти мети програм, поставлених політиками. Публічне адміністрування є одним з аспектів більш широкого поняття – управління, зміст якого було визначено як певна дія для досягнення конкретної мети» [12].

Таким чином, в державному управлінні переважає адміністративний вплив держави, при публічному управлінні забезпечується взаємодія інтересів держави та народу, а в процесі публічного адміністрування – забезпечується реалізація рішень органів влади. Так, публічне адміністрування є різновидом управлінської діяльності інституцій публічної влади, завдяки якій держава та громадянське суспільство забезпечують самокерованість усієї суспільної системи та її розвиток у певному, визначеному напрямку [12].

Методологічні, інформаційні та аналітично-інструментальні компоненти, форми і схеми організації, що досліджуються науковцями і використовуються на практиці змінюються під впливом трансформаційних процесів у суспільстві, набувають комплексного характеру і потребують систематичного перегляду й удосконалення.

Пріоритетним для створення умов реалізації реформування державного управління є ефективна організація діяльності органів державного управління за рахунок системної реорганізації державної служби та удосконалення системи управління людськими ресурсами. Поліпшення організації праці державних службовців дозволять створити науково обґрунтований перелік видів праці, удосконалити їх зміст, технології, порядок виконання функцій і завдань управління, а також процесів їх раціональної організації і технології виконання.

Світовий досвід адміністративних реформ дає змогу виділити три моделі, які формують концептуальні основи модернізації державного управління:

модель раціональної бюрократії, модель нового державного управління та мережева модель [23].

Основною характеристикою моделі *раціональної бюрократії* є поділ політики й управління. За цією моделлю державний апарат тільки реалізує політичну волю еліти. Бюрократія неминуче стикається з обмеженнями, які неможливо подолати в рамках самої бюрократичної системи управління. І навпаки, відповідно до моделі раціональної демократії вибір політичного курсу не має здійснюватися чиновниками. Привласнення бюрократією функції прийняття політичних рішень розглядається як зловживання, як управлінське консультування, адміністративне нормування, службова самодіяльність тощо, включена в політику, що бере участь у прийнятті політичних рішень, виступає самостійним гравцем на політичній арені. Результат втілення даної моделі – побудова централізованої бюрократичної системи, котра керується згори. За зауваженням українського науковця у сфері юридичних наук Міщенко, «у сучасному світі, що характеризується бурхливими змінами, такі системи працюють не дуже ефективно[23].

Модель *нового державного управління* була обґрунтована в дослідженнях Пітера Окойна та Кристофера Худа. Подальший розвиток вона отримала в дослідженнях Девіда Осборна і Теда Геблера. Основою моделі стали такі постулати: вимір результатів діяльності як основа управління; орієнтація на клієнта, розширення зони відповідальності державних установ за рахунок нових сфер потреб суспільства; приватизація певних напрямів діяльності державних агентств, коли деякі державні функції передаються приватним організаціям; децентралізація управління на основі принципу субсидіарності, що виявляється в підвищенні використання потенціалу недержавних інститутів для забезпечення виконання цілей державної політики [23].

У практиці державного управління з'являється такий інструмент менеджменту, як стратегічне планування, політичний аналіз, програми виконання пріоритетних завдань тощо [23].

Державне управління в концепції *мережевої моделі* розглядається як система кооперації державних, приватних, громадських і змішаних структур для забезпечення задоволення суспільних інтересів і розв'язання публічних проблем.

У межах таких структур ефективність рішень, що приймаються, забезпечується зростанням ролі експертів-професіоналів не тільки як консультантів, а також як учасників процесу вироблення державної політики [23]. У цьому випадку державне управління виходить за межі державних інститутів і залучає у свою сферу громадські інститути, своєрідними учасниками управління виступають також групи за інтересами.

Таким чином, відбувається делегування повноважень із формування політичних рішень політично незалежним професіоналам. Професіоналізація політики породжує аргументи, які обґрунтовують уже прийнятий політичний курс. Вони слугують інституціоналізації рішень і перетворенню їх на такі, що виконуються всіма учасниками управлінського процесу [23].

Новий етап урядових реформ характеризується концепцією публічного управління, а перелік показників якості державного управління повинен розкривати принципи «доброго врядування» (Good Governance, далі GG) [91]. «Добре врядування» - це управління, засноване на взаємодії усіх стейкхолдерів у вирішенні питань поліпшення результатів діяльності органів влади, на узгодженні принципів публічного управління, які мають бути впроваджені і на регулярній основі оцінюватися усіма зацікавленими сторонами. Таким чином, «добре врядування» можна визначити як управління, що відповідає принципам демократії, вимогам ефективності, відповідальності, відкритості.

У відповідності до концепції публічного управління, якість державного управління - це міра відповідності діяльності органів виконавчої влади ключовим принципам GG [91].

Універсальні принципи GG, які вперше були визначені в Програмі розвитку ООН, значно розширили розуміння якості публічного управління, що спричинило збільшення переліку індикаторів для його оцінки [91]. Основні принципи GG наступні: участь (Participation), орієнтація на консенсус (Consensus

orientation), стратегічне бачення (Strategic vision), чутливість (Responsiveness), результативність і ефективність (Effectiveness and efficiency), підзвітність (Accountability), прозорість (Transparency), рівність і включеність (Equity and inclusiveness) [99].

Адаптація моделі доброго урядування на вищезначених принципах відбувалась в різних національних системах по своїм специфічним сценаріям. В європейських країнах і країнах, що стали незалежними після розпаду Радянського Союзу, структурна модернізація організації діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування із самого початку їх незалежності стала розглядатись як головний важіль і перший крок у побудові системи ефективної влади на принципах доброго урядування. Канада, Великобританія, країни Прибалтики, Хорватія та інші країни для побудови демократичних і ефективних урядів провели глибокий аналіз можливостей і здатностей діючих державних структур управління з метою перебудови їх діяльності в нових умовах господарювання. Урахування отриманих результатів надало змогу країнам Західної Європи, Північної Америки, Австрії та Нової Зеландії розробити відповідні внутрішні структури органів влади за рахунок усунення всіх виявлених розбіжностей і недоліків і спрямувати діяльність органів влади на реалізацію нових цілей розвитку.

У підсумку можна констатувати, що не вирішеним залишається питання чіткого окреслення понятійно-категоріального апарату в даному напрямку.

Методологія дослідження проблеми базується на наступних моделях, які формують концептуальні моделі державного управління: *раціонально бюрократична, нового державного управління та мережева*. Модель *доброго урядування* розширила розуміння якості публічного управління, що спричинило формування сучасних принципів, які орієнтовані на включеність громадянського суспільства в процес співуправління, відкритість, ефективність і розвиток демократії.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВА КОМПОНЕНТА МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Правова компонента механізму публічного управління в Україні проявляється у нормотворенні, яке залежить від імплементації в законодавчу базу європейських стандартів управління. Для доведення поставленої робочої гіпотези в розділі було проаналізовано еволюцію законодавчої основи публічного управління в Україні і ефект від їх адаптації в публічному полі держави.

Під впливом євроінтеграції як вектора розвитку України набуває більшого значення досвід країн ЄС в управлінні суспільними справами. Зокрема, актуалізуються наукові розробки щодо публічного управління як моделі управління суспільними справами та можливості адаптації її елементів в українських реаліях для подальшого впровадження демократичних принципів врядування [1].

Узагальнені Радою Європи та рекомендовані до впровадження Комітетом міністрів Ради Європи 12 принципів доброго демократичного врядування створюють нову філософію управління, яка враховує виклики сучасності, кризові прояви, обмеженість у ресурсах, збільшення потреб та демократичних вимог людей і дозволяє реалізовувати місцеві політики за цих умов у найбільш прийнятний для людей та усіх заінтересованих сторін спосіб.

Складові принципів доброго врядування є одночасно еталонами та індикаторами реалізації принципів і визначають набір цілей та інструментів по їх досягненню, які дозволять налагодити ефективне функціонування органів місцевого самоврядування на засадах демократії, верховенства права та дотримання прав людини, а також відслідковувати стан реалізації доброго врядування [4].

Європейська практика, на основі якої впроваджуються правові стандарти, свідчить про наявність обов'язкових стандартів і стандартів, які мають рекомендаційний характер. Обов'язкові правові стандарти виражаються в

правових нормах, які зобов'язують до належної поведінки. Саме ця особливість стандартів багато в чому визнає загальний напрямок розвитку правової системи, оскільки за своєю правовою природою такі норми належать до норм-принципів, а отже, мають установчий характер. Необов'язкові стандарти, які мають рекомендаційний характер, – це породження міжнародного права ХХ століття, коли «швидкість» їх розвитку не збігалася з можливостями й бажаннями окремих держав [4].

Основним джерелом стандартів ЄС є Установчі договори. Наприклад, Договір про функціонування ЄС містить стандарти у таких пріоритетних сферах суспільних відносин, як права людини, транспорт, сільське господарство й рибальство, економічна й монетарна політика, зайнятість, соціальна політика тощо. Лісабонський договір, який набув чинності 1 грудня 2009 року, запровадив новий вид стандартів ЄС – так звані «спільні цінності» ЄС. Стаття 2 Договору про ЄС (ДЄС) визначає, що «Союз ґрунтується на цінностях пошани до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права й шанування прав людини, включаючи права меншин. Ці цінності є спільними цінностями всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, справедливість, солідарність і рівність між жінками й чоловіками» [4].

Визначаючи європейський правовий стандарт як окрему категорію норм європейського права, необхідно зауважити, що цей термін вживається у широкому значенні – як «правовий стандарт», і включає такі елементи, як загальні принципи права ЄС і «спільні цінності» ЄС – вони стосуються прав людини, довкілля, економічних питань та ін. Класичним прикладом їх закріплення є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., яка формулює їх у формі принципів. Зміст цих принципів багато в чому визначається Європейським судом з прав людини, який суттєво впливає на їх змістовне наповнення. І звичайно, ці вимоги – є основоположними для права України [97].

Управлінська діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування здійснюється у певних формах, кожна з яких зумовлена специфічними завданнями і функціями управління та має особливий зміст. Будь-яка діяльність з управління характеризується власним змістом, тобто конкретними зв'язками, принципами, процесами, учасниками та елементами; будь-який зміст управління має конкретну форму свого зовнішнього прояву. Н. Плахотнюк зазначила, що основними формами діяльності органів державного управління виступають правова та організаційна. У межах правової форми здійснюється прийняття нормативних та індивідуальних актів, а також учинення дій, що мають юридичні наслідки. Якщо у першому випадку створюється відповідний документ – нормативний, індивідуальний чи змішаний акт, то в другому прийняття документа не здійснюється. Хоча настання юридичних наслідків є обов'язковою умовою в обох випадках [16].

Видами актів управління у межах правової форми діяльності публічної адміністрації є: 1) дії, бездіяльність, що мають юридичні наслідки; 2) нормативні акти, індивідуальні (адміністративні) та змішані акти у вигляді відповідного документа.

З метою визначення шляхів удосконалення організації та діяльності органів публічного управління в було прийнято два основоположних нормативно-правових акта, а саме: 5 березня 2004 року – Концепцію адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського [54] та 18 березня 2004 року – Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [45].

У системі нормативно-правових актів, що забезпечують організацію та діяльність органів публічного управління в Україні, можна виокремити декілька рівнів залежно від їх юридичної сили, змісту, дії у просторі та за колом осіб [21]:

1. Конституцію (Основний Закон) України – нормативний акт вищої юридичної сили, що становить найважливішу правову основу формування і функціонування публічного управління в Україні, утверджує загальні засади конституційного ладу. Упровадження системи публічного управління,

організація та діяльність органів публічного управління повинні відбуватись відповідно до її положень [18].

2. Закони України, що визначають організацію роботи органів публічної влади:

а) виборче законодавство: Закон України «Про Центральну виборчу комісію» від 30 червня 2004 року № 1932-IV [5], Закон України «Про вибори Президента України» від 05 березня 1999 року № 474-XIV [31], Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 року № 4061-VI [29];

б) законодавство, що визначає загальний правовий статус органів публічної влади, їх структурних підрозділів та посадових осіб: Закон України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 року № 2790-XII [73], Закон України «Про державну службу» від 10 грудня 2015 року № 889-VIII [37], Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року № 2136-19 [53], Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09 квітня 1999 року № 586-XIV [56], Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР [55], Закон України «Про статус депутатів місцевих Рад народних депутатів» від 11 липня 2002 року № 93-IV [55] та ін.;

в) законодавство, що визначає окремі аспекти організації роботи органів публічної влади: Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо добровільного приєднання територіальних громад» від 09 лютого 2017 року № 1851-19, Закон України «Про адміністративні послуги» від 06 вересня 2012 року № 5203-VI [28] та ін.

3. Підзаконні нормативні акти, що визначають статус і порядок роботи органів публічної влади та їх структурних підрозділів:

а) укази Президента України, зокрема: Указ Президента України «Про Положення про Адміністрацію Президента України» від 2 квітня 2010 року № 504/2010 [64], Указ Президента України «Про Концепцію адаптації інституту

державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу» від 05 березня 2004 року No 278/2004 [45] та ін.;

б) постанови Кабінету Міністрів України, серед яких: Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України» від 18 липня 2007 року No 950 [20], Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення урядових комітетів та затвердження їх посадового складу» від 11 травня 2016 року No 330 [21] та ін.

в) акти центральних органів виконавчої влади, що регламентують організаційні питання внутрішньовідомчого та міжвідомчого характеру, наприклад наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України» та ін.;

г) акти місцевих органів публічної влади, наприклад регламенти місцевих рад та місцевих державних адміністрацій, положення про структурні підрозділи виконкомів місцевих рад, положення про відділи та управління місцевих державних адміністрацій та ін. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 1 квітня 2014 р. No 333-р. [75]. Метою Концепції є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [22].

В цьому напрямку була прийнята Державна стратегія регіонального розвитку (ДСРР) на період до 2020 року, в якій визначались цілі та правила процедур для центральних, місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування для досягнення стратегічних цілей регіонального розвитку. Цей документ визначав цілі державної регіональної політики, а також їх відношення з іншими державними політиками, які були націлені на

територіальний розвиток. ДСРР–2020, по суті, визначав бачення державної регіональної політики на відповідний період. Розроблення ДСРР–2020 було здійснено з урахуванням змін, які відбулися у розвитку регіонів країни за останні роки [23].

У сфері управління публічними фінансами основним способом є нормотворча діяльність, у результаті якої з'являється нормативний акт управління, що становить офіційний документ. *Видами* нормативних актів у сфері управління публічними фінансами України за суб'єктами, що їх видали, є: 1) акти Кабінету Міністрів України; 2) нормативні акти міністерств та інших центральних органів виконавчої влади; 3) нормативні акти місцевих державних адміністрацій; 4) нормативні акти органів публічного управління, яких не віднесено до органів виконавчої влади; 5) нормативні акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування; 6) локальні нормативні акти[16].

Видами нормативних актів у сфері управління публічними фінансами України за суб'єктами, що їх видали, є:

1. Акти Кабінету Міністрів України. Уряд України як вищий орган у системі органів виконавчої влади у межах своєї компетенції на основі і на виконання Конституції та законів України видає постанови і розпорядження, обов'язкові до виконання (ст. 117 Конституції України [18]). Акти КМУ нормативного характеру видаються у формі постанов, а акти КМУ з організаційно-розпорядчих та інших поточних питань – у формі розпоряджень (ст. 49 Закону України «Про Кабінет Міністрів України»). Так, Постанова Кабінету Міністрів України «Про утворення Державної аудиторської служби України» [87] має нормативний характер [16].

2. Нормативні акти міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Міністри та керівники інших центральних органів виконавчої влади у межах компетенції очолюваних ними органів у відповідній сфері управління видають нормативні акти у формі наказів (ст. 117 Конституції України, п. 6 Загального положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України [18]).

Межі правотворчої компетенції центральних органів виконавчої влади конкретизуються у положеннях про окремі міністерства. Так, у ст. 8 Положення про Міністерство фінансів України закріплено (затверджено постановою Кабінету Міністрів України), що Міністерство видає накази, організовує і контролює їх виконання [16].

3. Нормативні акти місцевих державних адміністрацій. Голови адміністрацій вправі відповідно до ст. 6 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [56] видавати розпорядження, які можуть стосуватися фінансових питань. Наприклад, щодо цільової одноразової допомоги малозабезпеченим верствам населення [16].

4. Нормативні акти органів публічного управління, яких не віднесено до органів виконавчої влади (Рахункова палата України, Національний банк України, Фонд соціального страхування України та інші). Розглянемо детально акти Рахункової палати. Відповідно до статті 26 Закону України «Про Рахункову палату» [70].

5. Нормативні акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Згідно зі ст. 140 Конституції України місцеве самоврядування в Україні здійснюється через сільські, селищні, міські ради та їхні виконавчі органи. Органи місцевого самоврядування у межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території (ст. 144 Конституції України, ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [18]).

6. Локальні нормативні акти – це акти, які приймаються керівниками підприємств, установ, організацій у межах наданих їм повноважень з метою регулювання службової і трудової діяльності [16, с. 23]. Правила управління публічними фінансами, як правило, визначаються на рівні органів публічної влади, однак із процесами децентралізації можуть бути встановлені керівникам установ права видавати накази і розпорядження, якими можуть затверджуватися положення та правила, наприклад, стосовно внутрішнього фінансового контролю. Пунктом 1.6 Методичних рекомендацій з організації внутрішнього

контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах визначено, що організація та здійснення внутрішнього контролю в установі відбувається шляхом видання/затвердження керівниками установ ряду внутрішніх документів (наказів, розпоряджень, правил, регламентів, положень, посадових інструкцій тощо) [21].

Глобалізаційні виклики та інтеграція України в світовий електронний простір, вимагають конструктивного нормативного врегулювання цих процесів – відтак політичною владою першочерговим завданням було визначено гармонізацію національного законодавства із світовими правовими нормами.

Основні законодавчі документи, що регламентують вітчизняний цифровий формат діяльності органів публічної влади як ключове явище нетократичних процесів суспільства.

Нормативно-правовим фундаментом розвитку електронного урядування в Україні став Закон України «Про інформацію» (1992 р.), в якому було визначено основні принципи інформаційних відносин, ключові напрямки державної інформаційної політики, суб'єкти й об'єкти інформаційних відносин, права та гарантії права на інформацію, основні види інформаційної діяльності; виділено види інформації та способи доступу до неї; встановлено відповідальність за порушення законодавства про інформацію [52].

Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» (1994 р.) сприяв урегулюванню відносини у сфері захисту інформації в інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних системах. Зокрема, в законодавчому акті визначено порядок доступу до інформації, перелік користувачів та їх повноваження щодо цієї інформації, а також порядок доступу до державних інформаційних ресурсів або інформації з обмеженим доступом [50].

Наступним важливим правовим актом, що сприяв розвитку вітчизняної інформатизації став Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» (1998 р.). Зокрема, в документі визначалася стратегія розв'язання проблем забезпечення інформаційних потреб та інформаційної

підтримки соціально-економічної, екологічної, науковотехнічної, оборонної, національно-культурної та інших видів діяльності у сферах загальнодержавного значення. Відповідно до зазначеного Закону, Національна програма інформатизації повинна бути сформована виходячи з довгострокових пріоритетів соціально-економічного, науково-технічного, національно-культурного розвитку країни з урахуванням світових напрямів розвитку та досягнень у сфері інформатизації і спрямована на розв'язання найважливіших загальносуспільних проблем (забезпечення розвитку освіти, науки, культури, охорони довкілля та здоров'я людини, державного управління, національної безпеки та оборони держави, демократизації суспільства) та створення умов для інтеграції України у світовий інформаційний простір відповідно до сучасних тенденцій інформаційної геополітики [50,51,52,62].

У 2022 р. було ухвалено чинний Закон України «Про Національну програму інформатизації», який регулює правові відносини, що виникають під час формування та виконання Національної програми інформатизації, яка визначає особливості реалізації державної політики у сфері інформатизації для забезпечення потреб та розвитку інформаційного суспільства, впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій.

Згідно цього Закону, Національна програма інформатизації розглядається як комплекс завдань, програм, проектів, робіт з інформатизації, спрямованих на розвиток інформаційного суспільства шляхом концентрації та раціонального використання фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, виробничого і науково-технічного потенціалу держави, координації діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності [42].

Подальшими необхідним та важливим нормативно-правовим актом став Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» (2003 р.). Закон встановлює основні організаційно-правові засади електронного документообігу та використання електронних документів, що уможливує ефективне функціонування усіх сфер суспільства; дія цього Закону поширюється

на відносини, що виникають у процесі створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, оброблення, використання та знищення електронних документів [42].

Цього ж року було прийнято і Закон України «Про електронний цифровий підпис» (2003 р.), в якому визначено правовий статус електронного цифрового підпису та встановлено регулятивні відносини, що виникають при використанні електронного цифрового підпису [40]. Наразі Закон замінено новою чинною редакцією Закону України «Про електронні довірчі послуги» (2017 р.), який визначає правові та організаційні засади надання електронних довірчих послуг, у тому числі транскордонних, права та обов'язки суб'єктів правових відносин у сфері електронних довірчих послуг, порядок здійснення державного нагляду (контролю) за дотриманням вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг, а також правові та організаційні засади здійснення електронної ідентифікації. Метою цього Закону є врегулювання відносин у сферах надання електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації [41], що сприяє функціонуванню ефективного публічного управління та відповідає нетократичним тенденціям розвитку сучасного суспільства.

Закон України «Про телекомунікації» (2003 р.) визначив правову основу діяльності у сфері телекомунікацій; повноваження держави щодо управління та регулювання зазначеної діяльності, а також права, обов'язки та засади відповідальності фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у такій діяльності або користуються телекомунікаційними послугами [77], що дало можливість на державному рівні забезпечити масштабне надання телекомунікаційних послуг, створити відкритий конкурентний ринок надання таких послуг та створити механізми захисту прав споживачів і контролю за ринком телекомунікацій.

У 2007 р. було прийнято Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», згідно з яким одним з головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство [62].

Наступною важливою складовою нормативноправового забезпечення став Закон України «Про захист персональних даних» (2010 р.), покликаний регулювати правові відносини, пов'язані із захистом та обробкою персональних даних, та спрямований на захист основоположних прав і свобод людини та громадянина [51], що відповідає основним стандартам європейського законодавства.

Розвиває принцип доступності інформації Закон України «Про доступ до публічної інформації», ухвалений в 2011 р. [39].

Закон України «Про адміністративні послуги» (2012 р.) визначає правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері надання адміністративних послуг. Законодавчий акт передбачає формування ефективної державної політики у сфері надання адміністративних послуг, у тому числі, електронних (відповідно до Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» [64], що сприяє формуванню та розвитку конструктивної комунікації між всіма членами суспільства та представниками публічного управління, і є доказом становлення нетократичного суспільства.

Організаційно-правові засади діяльності у сфері електронної комерції та встановлення порядку вчинення електронних правочинів із застосуванням інформаційно-комунікаційних систем та технологій, визначення прав і обов'язків учасників відносин у цій сфері регулює Закон України «Про електронну комерцію» (2015 р.), Закон України «Про публічні закупівлі» (2015 р.) [68]. Закон покликаний адаптувати законодавство України асquis Європейського Союзу на виконання Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами – з іншого [3], що свідчить не тільки про європейський вектор розвитку нашої держави, а й про глобалізаційність управлінських процесів як невід'ємну складову нетократизації суспільства.

Важливим актом нормативно-правового забезпечення є й Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (2017 р.), в якому

визначено правові та організаційні основи забезпечення захисту життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави [59].

У 2020 р. було ухвалено Закон України «Про електронні комунікації» (замінив Закон «Про телекомунікації» (2003 р.)). Саме завдяки цьому нормативно-правовому акту відбувається державне управління і регулювання у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра. У Законі визначено права, обов'язки та відповідальність фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронними комунікаційними послугами; встановлено загальні засади державного нагляду (контролю) за додержанням законодавства у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра [77, 43].

Електронна трансформація суспільства вимагає відповідних компетентностей усіх його членів. Особливо це стосується представників публічного управління, які повинні компетентно оперувати складовими системи управлінських механізмів [92]. Саме Закон України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» (2021 р.) [64]. сприяє у виконанні вище зазначених аспектів. Указаний акт нормативно-правового забезпечення визначає загальні засади надання електронних публічних послуг, публічних послуг, комплексних електронних публічних послуг, автоматичного режиму надання електронних публічних послуг. Згідно із цим Законом здійснюється державна політика у сфері надання публічних (електронних публічних) послуг. У документі визначено особливості надання публічних (електронних публічних) послуг та порядок подання (оформлення) документів; прописано порядок отримання комплексних електронних публічних послуг [92].

Важливим для розбудови ефективного електронного урядування, на нашу думку, є також такі закони як: Закон України «Про публічні електронні реєстри» (2021 р.) [68], Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі» (2021 р.), Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [92,74].

Слід погодитися з думкою українських науковців, які акцентують увагу на факторах, що впливають на ефективність публічного управління під час воєнного стану та унеможлиблюють його перехід на нові європейські стандарти управління [2, с.33].

По-перше, це стосується незавершеності адміністративно-територіальної реформи, процес якої почався ще задовго до війни та викликав багато питань щодо її обґрунтованості та наслідків.

По-друге, не чітка визначеність повноважень органів держави, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, громадських організацій в сфері публічного управління, як співвідносяться їх функції.

По-третє, корупція, яка була складною проблемою для нашої країни ще у довоєнні часи та на яку звертали особливу увагу наші закордонні партнери. Останнім часом корупційні скандали стосуються багатьох сфер життя країни, це незаконна торгівля гуманітарною допомогою, хабарі, уникнення оподаткування та інше [28].

До основних функцій публічного управління в умовах воєнного стану можна віднести, перш за все, забезпечення обороноздатності держави; забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян; забезпечення стабільності та правопорядку в країні; координацію діяльності усіх державних органів та організацій для досягнення найбільш ефективних, позитивних загальнодержавних результатів; здійснення контролю та нагляду за станом справ у різних сферах суспільного життя тощо.

Для забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в районі відсічі збройної агресії під час проведення антитерористичної операції ще у 2015 році створювалися військово-цивільні адміністрації.

Відповідно до Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» військово-цивільні адміністрації – це тимчасові державні органи у селах, селищах, містах, районах та областях, що діють у складі Антитерористичного центру при Службі безпеки України або у складі Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил України і призначені для забезпечення дії Конституції та

законів України, забезпечення безпеки і нормалізації життєдіяльності населення, правопорядку, участі у протидії актам збройної агресії, диверсійним проявам і терористичним актам, недопущення гуманітарної катастрофи в районі відсічі збройної агресії російської федерації, зокрема проведення антитерористичної операції [79]. Їх основне завдання полягало у виконанні повноважень місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у випадках, встановлених Законом, в районі відсічі збройної агресії російської федерації, зокрема в районі проведення антитерористичної операції. Тобто, у випадку утворення відповідної військово-цивільної адміністрації – обласні, районні, сільські, селищні, міські ради припиняли свої повноваження.

Після початку повномасштабної російської агресії проти нашої країни Президент України підписав указ «Про утворення військових адміністрацій», відповідно до якого на виконання Закону України «Про правовий режим воєнного стану» для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку було створено обласні військові адміністрації [67].

Військові адміністрації – це тимчасові державні органи, які діють на період воєнного стану, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян [67, ст.4].

Ще одним нормативно-правових актів, прийнятих Верховною Радою України в умовах війни є Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів» (2022 р.). Вказаний законодавчий акт передбачає внесення змін до низки законів України з метою забезпечення якісної роботи органів публічного управління та ефективної державної політики в умовах воєнного стану [34].

У квітні 2022 року Урядом було прийнято Постанову «Деякі питання організації роботи державних службовців та працівників державних органів у

період воєнного стану» [33], якою врегульовані питання дистанційної роботи державних службовців та працівників державних органів.

Інтегрування України в європейське середовище створило жорсткі умови необхідності реформування системи державного управління за стандартами ЄС і відповідно до принципів доброго урядування, що сприяло розробці в Україні низки нормативних і стратегічних документів, визначення кроків реформування державного управління і його змістовно-функціональної організації побудови і заходів щодо їх реалізації [15].

Отже, дуже важливим напрямом розвитку системи державного управління в Україні є концентрація зусиль на її інституційній розбудові на національній нормативно-правовій основі. Проте, процес реформування системи публічного управління триває і вимагає продовження імплементації нових управлінських стандартів в нормативно-правову систему.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

На думку українського дослідника А. Неділько, «якщо розглядати вдосконалення законодавства з питань розвитку публічного управління, то одночасно чи протягом короткого періоду необхідно вдосконалювати, приймати нові закони та постанови щодо всіх п'яти напрямів, на які спрямована реформа, це дасть можливість діяти одночасно та знизить проблеми невідповідності між новим і старим законодавством». На нашу думку, слід додати фактор війни, який безумовно вносить корективи у цей процес [87].

Нормативно система реформування публічного управління представлена була в документі Стратегія реформування державного управління України на 2016–2020 рр. (далі – Стратегія), яка була схвалена Кабінетом Міністрів України у 2016 р., в якій зазначається, що реформа державного управління є однією з основних реформ у країнах з перехідною економікою, що здійснюють комплексні реформи у різних сферах державної політики, а дієва система державного управління – один з основних чинників конкурентоспроможності країни [59]. Зниження адміністративного навантаження державного регулювання, покращання якості надання адміністративних послуг, забезпечення законності та передбачуваності адміністративних дій поліпшують позиції держави у світових рейтингах конкурентоспроможності. Крім того, ефективна система державного управління є однією з основних передумов демократичного врядування, що ґрунтується на принципах верховенства права.

У Стратегії визначено такі напрями реформування державного управління:

- формування і координація державної політики (стратегічне планування державної політики, якість нормативно-правової бази та державної політики в цілому, включаючи вимоги до формування політики на основі ґрунтового аналізу та за участі громадськості);
- модернізація державної служби та управління людськими ресурсами;

- забезпечення підзвітності органів державного управління (прозорість роботи, вільний доступ до публічної інформації, організація системи органів державного управління з чітким визначенням підзвітності, можливість судового перегляду рішень);
- надання адміністративних послуг (стандарти надання та гарантії щодо адміністративних процедур, якість адміністративних послуг, електронне врядування);
- управління державними фінансами (адміністрування податків, підготовка державного бюджету, виконання державного бюджету, система державних закупівель, внутрішній аудит, облік та звітність, зовнішній аудит) [59].

Відповідно до даної Стратегії, основні пріоритети реформування державного управління в Україні такі:

- створення методології плану дій розвитку системи органів державного управління та визначення стратегічних засад реформування на основі проведення глибокого оцінювання вихідного стану державного управління в Україні;
- формування та реалізація державної політики на основі стратегічного планування й координації дій як запорука забезпечення її якості та економічної ефективності;
- створення професійної державної служби та якісне управління людськими ресурсами, адже досягнення цілей державного розвитку неможливе без професійних, добросовісних та етичних державних службовців;
- функціонування системи державного управління в Україні відповідно до принципів раціональності (що означає дієвість та узгодженість, уникнення часткового дублювання повноважень і завдань державних органів, створення збалансованої системи контролю), прозорості (забезпечення чіткої та простої типової організації органу державної влади), економічної доступності (розміри та обсяг витрат на утримання системи державних органів мають відповідати потребам і можливостям країни), підзвітності (кожна структурна одиниця

установи внутрішньо підзвітна, установа в цілому – зовнішньо підзвітна, а також підзвітна громадянам щодо дотримання їхніх прав);

– розвиток системи управління державними фінансами щодо подальшого запровадження та вдосконалення застосування середньострокового бюджетного планування, стратегічного планування, координації дій з реалізації державної політики, проведення аналізу фінансового впливу реалізації державної політики [59, 23].

Як показує Індекс реформ (<http://imor-evox.org>), агрегований показник розроблений «Вокс Україна» (voxukraine.org) для вимірювання інтенсивності реформ, Україна досягла значного прогресу одразу після революції. Наприклад, банківська система пройшла значне очищення, щоб викоринити кредитування пов'язаних осіб, поліпшити банківський нагляд та зробити центральний банк справді незалежним. Прозорість сектору значно покращилася. Інший приклад – публічні закупівлі перевели до ProZorro, електронної системи закупівель, яка відкрила доступ до закупівель, розширила звітність та уможливила громадський нагляд. Крім того, чиновників зобов'язали декларувати доходи й видатки не лише свої, але й близьких родичів. На жаль, реформи у різних сферах були нерівномірними. Наприклад, судова система практично не була реформована (створення Вищого Антикорупційного суду та перезавантаження Верховного суду – серед небагатьох позитивних змін у цій сфері), що затримало реформи в інших сферах. Реформа державної служби не завершилася та не досягла бажаних результатів [100].

В аналізі перспективи реформування законодавства України у сфері публічного управління ми спирались на запропоновані Стратегією напрями, які потребують свого вдосконалення: 1) формування і координація державної політики; 2) модернізація державної служби й управління людськими ресурсами; 3) забезпечення підзвітності органів державного управління; 4) надання адміністративних послуг; 5) управління державними фінансами.

1. Формування і координація державної політики. Насамперед для формування ефективної системи публічного управління в Україні необхідно

розробити нормативно-правовий документ, у якому буде чітко визначено такі терміни, як: публічне управління, публічне адміністрування, суб'єкт, об'єкт публічного управління, система публічного управління, механізми публічного управління, публічна політика, публічні послуги, публічна влада та ін. [25]. Включення уніфікованої термінології в юридичні документи надало б змогу уникнути багато проблем, які ведуть до подвійного трактування нормативних категорій, уникнення колізій, невизначеності у законодавчій базі.

Розвиток цього напрямку дозволить створити прозору та відкриту систему публічного управління, що відповідає європейським прикладам.

Відповідно до цього пункту в Україні необхідна трансформація застарілої форми адміністративно-бюрократичного державного управління та формування концептуально нової системи політико-адміністративного менеджменту, яка було б відповідальна перед громадянським суспільством, відкритою та наближеною до громадськості, була б здатна діяти відповідно до потреб громадськості. В основу такої системи повинно бути закладено розробку оптимального розподілу повноважень та визначення чітких та справедливих механізмів взаємодії усіх гілок влади [25].

Однією з обов'язкових реформ є реформування системи місцевого самоврядування вимагає більш повного приведення національного законодавства у відповідність із принципами Європейської Хартії місцевого самоврядування [8, с. 138–139], у якій передбачені наступні стандарти, а саме, принцип пріоритетності прав і свобод громадян у сфері місцевого самоврядування, чітке правове регулювання комунальної власності, доходної частини місцевих бюджетів, гарантії прав органів місцевого самоврядування у відносинах з місцевими органами виконавчої влади тощо [97].

Сьогодні електронне урядування досягло критичної позначки і виконує роль не допоміжного інструменту в ефективності управлінської діяльності, а є невід'ємною інтегрованою складовою фізичного функціонування державних інституцій та надання публічних послуг. Відтак виникає необхідність

регулювання зазначених вище процесів, що зумовлює функціонування відповідних актів нормативно-правового забезпечення [92].

Отже, створення нормативно-правової бази публічного управління має бути співставним з управлінським призначенням відповідних органів влади та зміною їх повноважень у процесі децентралізації. дуже важливим напрямом розвитку системи державного управління в Україні є концентрація зусиль на її інституційній розбудові в різних сферах [23]. На загальнодержавному рівні доцільно здійснювати публічне управління переважно органами виконавчої влади. Законодавча та судова гілки влади можуть здійснювати вплив на організацію механізму публічного управління через відповідні правові норми. Правова компонента механізму управління (щодо формування правових передумов для його публічності) проявляється у нормотворенні та може знаходитися як в середині, так і поза межами органів виконавчої влади [25].

2. Модернізація державної служби й управління людськими ресурсами.

Водночас Стратегією національної безпеки України, що затверджена Указом Президента України від 6 травня 2015 року № 287/20152, «депрофесіоналізацію та деградацію державної служби» визначено однією з актуальних загроз національній безпеці України. У свою чергу, «реформування інституту державної служби, формування висококваліфікованого, патріотичного, політично нейтрального корпусу державних службовців» є одним з основних напрямів державної політики національної безпеки України. Зважаючи на це, 10 грудня 2015 року Верховною Радою України було прийнято внесений Кабінетом Міністрів України, Закон України «Про державну службу» (далі – нова редакція Закону) [37], який (за виключенням окремих статей) набув чинності з 1 травня 2016 року. Водночас в Законі було виокремлено ряд проблем, а саме: різночитання щодо віднесення певних керівних посад у місцевих державних адміністраціях до відповідних категорій, постає проблема із визначенням категорії посад державної служби; декларування державних службовців категорій Б і В, суперечливим питанням є віднесення посад голів місцевих

державних адміністрацій до категорії посад державної служби та присвоєння їм відповідних рангів[37].

Ще одна проблема, яка потребує свого вирішення у сфері управління людськими ресурсами це освітня підготовка державних службовців.

Дослідники визначають низку основних напрямів реформування нормативно-правової бази професійного навчання державних службовців:

- удосконалення законодавчих і нормативно-правових основ забезпечення професійного навчання;
- адаптація професійного навчання державних службовців в Україні до стандартів Європейського Союзу;
- фундаменталізація навчального процесу та його випереджальне спрямування;
- ротація кадрів державної служби;
- кадрове забезпечення системи професійного навчання державних службовців;
- побудова єдиної електронної системи, в якій зможуть працювати всі державні службовці [25].

3. Забезпечення підзвітності органів державного управління.

Необхідно на законодавчому рівні закріпити механізми підзвітності органів публічного управління, що відповідатиме всім сучасним вимогам, а також створити матеріально-технічну базу, за допомогою якої це буде відбуватися. Крім того, що на законодавчому рівні приймається Закон, необхідно створювати умови для його виконання та розраховувати можливість невиконання. Адже часто немає можливості виконати певні операції: наприклад, електронний документообіг повноцінно не працює через відсутність ефективної технічної бази. Також важливим фактором є людський фактор, необхідно провести навчання для державних службовців, і таких, що не справляються з поставленими задачами, необхідно замінювати. Розроблення нової системи підзвітності також дасть можливість уникнути дублювання повноважень і компетентностей, розподілити відповідальність. Необхідно розробити чіткі,

сучасні підходи делегування повноважень і збільшити відповідальність державних службовців за виконану чи, навпаки, не виконану роботу.

Розроблення нової системи підзвітності також дасть можливість уникнути дублювання повноважень і компетентностей, розподілити відповідальність. Необхідно розробити чіткі, сучасні підходи делегування повноважень і збільшити відповідальність державних службовців за виконану чи, навпаки, не виконану роботу [25].

4. Надання адміністративних послуг.

Не зважаючи на існування такої кількості нормативно-правових актів, регулюючих функції надання адміністративних послуг, фахівці наполягали на необхідності розробки та прийняття законодавчих актів, якими необхідно визначити основні засади, принципи, особливості процедур та вимоги до якості діяльності публічних органів влади у цій сфері.

До 2006 року у нормативно-правових документах, що регулювали діяльність різних органів влади, не було чіткого визначення поняття послуг, які ними надавались, та вони зазначались у різних джерелах, як «управлінські», «публічні», «державні», «адміністративні» тощо [88].

Проблема впровадження роботи з надання АП за принципом «єдиного вікна» та «прозорого офісу» шляхом утворення ЦНАП, оскільки ускладнює визначення видів та кількості послуг, які повинні надаватись через такі центри, та призводить до порушення основних принципів їх надання, задекларованих у Законі, зокрема принципів рівності перед законом, відкритості та прозорості, доступності та зручності для суб'єктів звернень тощо.

Нажаль в Законі відсутнє поняття «стандарт адміністративної послуги», але разом з тим зазначено, що суб'єктом надання адміністративних послуг на кожну адміністративну послугу, яку він надає відповідно до закону, затверджується інформаційна і технологічна картки, зміст яких детально визначається у самому Законі і крім цього вимоги до підготовки технологічної карти адміністративної послуги були затверджені постановою КМУ від 30.01.2013 р. № 44. Призначення карток полягає в тому, щоб впорядкувати

процедури надання кожної конкретної адміністративної послуги та у зручній формі донести детальну інформацію про них споживачів [98].

На сьогоднішній день велика частина адміністративних послуг в Україні надаються центральними органами виконавчої влади та їх територіальними підрозділами. Найбільш затребуваними адміністративними послугами, з необхідністю отримування яких протягом свого життя стикаються практично усі громадяни, вважаються базовими [17, с. 20]. До таких послуг відносяться: реєстрація народження, шлюбу, смерті та інші акти цивільного стану; оформлення та видача паспортів; реєстрація місця проживання; призначення різних видів соціальної допомоги та субсидій; реєстрація права власності на нерухоме майно; реєстрація транспортних засобів та видача посвідчень водія; реєстрація та оформлення підприємницької діяльності та інші. Природно було делегувати їх органам місцевого самоврядування (сільським селищним та міським радам) з метою максимального наближення таких послуг до споживачів. Отримуючи більшість необхідних послуг на місцях, мешканці громад мали б можливість впливати на якість їх надання [98].

2015 рік став переломним у процесах децентралізації. В цей період було прийнято важливі закони, спрямовані на передачу великого пакету повноважень органам місцевого самоврядування, у тому числі з надання адміністративних послуг [98].

На думку І. П. Голосніченко, організація правового регулювання надання АП в сучасних умовах регламентувалася системно та без врахування систематизації адміністративно-правових відносин за галузями українського права. Необхідно було створити відповідну модель, забезпечити спочатку регулювання матеріальних адміністративно-правових відносин та процесуальних відносин цієї галузі права на рівні закону. Крок до законодавчого регулювання матеріальних відносин вже зроблено. Залишилося прийняти Кодекс адміністративних процедур. Це потрібно було б зробити не дивлячись на те, що деякі процесуальні норми містяться і в Законі України «Про адміністративні послуги», оскільки вони не повно забезпечують процес надання АП. В нових

суспільних відносинах, які нині склалися в Україні, коли права і свободи громадян є пріоритетними, необхідно створити відповідні адміністративно-процесуальні умови реалізації цих прав і свобод. Саме тому рішенням Кабінету Міністрів України було створено робочу групу з підготовки проекту Кодексу адміністративних процедур, яка приступила до виконання цієї роботи ще в 1997 році. Але дотепер цей нормативний акт ще не прийнято, і суспільні відносини регулювання процесу розгляду заяв громадян врегульовано не повно [9, с. 45].

5. *Управління державними фінансами* – це важливий напрям, від якого залежить вся управлінська система, без належного фінансового забезпечення неможлива реалізація завдань і планів, якими б вони успішними не були.

На виконання останніх Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 лютого 2017 р. No 142-р «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки» закріплено такі завдання в контексті загального процесу модернізації [59]:

- «повноцінне впровадження стратегічного та середньострокового бюджетного планування, що забезпечить розподіл ресурсів відповідно до визначених пріоритетів держави та посилення загальної бюджетно-податкової дисципліни»;

- запровадження дієвої системи планування й оцінювання виконання державного бюджету, підвищення ролі й відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів щодо визначення пріоритетів своєї діяльності й ефективного використання таких коштів для їх досягнення;

- підвищення ефективності державних видатків завдяки проведенню комплексного аналізу доцільності й ефективності видатків і зміни підходів щодо їх здійснення шляхом переходу від утримання установ до надання якісних державних послуг;

- підвищення якості й ефективності адміністрування податків і зборів та рівня дотримання вимог податкового законодавства та ін. [25].

Слід зауважити, що поняття нормативного акта управління та індивідуального (адміністративного) акта на законодавчому рівні до сих пір в

Україні не врегульовано. Тому об'єктивно удосконалення правового забезпечення процесу планомірного утворення, розподілу та використання публічних грошових фондів можна здійснити шляхом прийняття Адміністративно-процедурного кодексу України (закону про адміністративну процедуру) та закону про нормативно-правові акти, що сприятиме створенню єдиного простору адміністративно-правового регулювання управління публічними фінансами.

Таким чином, вдосконалення нормативно-правового забезпечення публічного управління в Україні на основі світових стандартів урядування і європейського досвіду поширюється на всю систему публічного управління і потребує продовження реформ. Частина законодавства уже вдосконалена відповідно до принципів GG, але не менша частина потребує подальшого унормування.

ВИСНОВКИ

В ході дослідження ми дійшли до наступних висновків:

1. Термінологічний інструментарій, який було розглянуто, а саме «публічне управління» і «публічне адміністрування» не мають чіткого визначення і включення в нормативну систему України. Таким чином, можна стверджувати, що питання чіткого окреслення понятійно-категоріального апарату в даному напрямку залишається невирішеним. Термін «публічний» не слід автоматично застосовувати замість терміну «державний». «Публічне управління» як модель управління справами суспільства має інше сутнісне наповнення. Публічне управління являє собою різновид суспільно корисної діяльності, який здійснюється певною сукупністю суб'єктів, у т. ч. органами державної влади, місцевого самоврядування тощо. При цьому більш повною мірою мають використовуватися позапримусові механізми (на відміну від «державного управління», яке базується на механізмах примусу суб'єкта управління) та проявлятися у зовнішніх відносинах органів виконавчої влади з іншими органами публічної влади, а також приватними особами. Публічне управління забезпечує значне підвищення ефективності управлінської діяльності внаслідок високого рівня громадської підтримки та консолідації суспільства навколо спільних цілей. Подальші дослідження мають стосуватися еволюційних процесів розвитку публічного управління як моделі управління суспільними справами. Щодо публічного адміністрування – це регламентована нормами адміністративного права владно-розпорядча діяльність певних органів, посадових осіб, спрямована на формування їх оптимальної організаційної структури, удосконалення системи їх внутрішніх управлінських процедур та зовнішніх зв'язків з метою повного нівелювання або ж часткового зниження негативних впливів на систему адміністрування певної сфери. Саме норми адміністративного права складають основу публічного адміністрування в усіх сферах життєдіяльності суспільства та держави, адже тільки вони визначають статус суб'єктів публічного адміністрування, принципи, методи і форми їх

діяльності, шляхи провадження державної політики у певній сфері, способи контролю, нагляду за додержанням законодавства.

2. Результатом світового досвіду адміністративних реформ є виокремлення теоретико-концептуальних моделей, які формують нормативні і практичні основи модернізації державного управління: *модель раціональної бюрократії, модель нового державного управління та мережева модель*. Публічне управління має в основі концептуальну модель *доброго врядування*, що спричинило формуванню нових принципів управління, які орієнтовані на включеність громадянського суспільства в процес співуправління, відкритість, ефективність і розвиток демократії. Концептуальна модель *доброго врядування* дала змогу сформуванню нової філософії управління, яка реалізовується в сучасних публічних системах, в тому числі і в Європейському Союзі.

3. В результаті проведеного аналізу правової компоненти механізму публічного управління в Україні було доведено, що процес унормування залежить від імплементації в законодавчу базу стандартів управління відповідно до принципів GG і ЄС, а також їх реалізація на практиці. Пріоритетом розвитку системи публічного управління є впровадження загальних адміністративних процедур згідно з європейськими стандартами і поступове приведення окремих адміністративних послуг у відповідність до визначених загальних принципів *доброго врядування*. Закріплення на законодавчому рівні базових принципів GG і правил проведення адміністративної процедури сприятиме правовій визначеності й наданню гарантії дотримання прав громадян і юридичних осіб у разі, коли державні органи визначають їхні права та обов'язки. Такі принципи, як законність (прийняття рішень відповідно до законів та прийнятих для їх реалізації підзаконних актів), установлення дійсних фактів, важливих для ухвалення рішення, право бути почутим, право на одержання письмового рішення з чітким зазначенням підстав для його прийняття на несудове оскарження, на поновлення процедур у певних випадках на судове оскарження, невід'ємні для функціонування сучасної системи державного управління, що ґрунтується на верховенстві права [23]. Метою адаптації законодавства України

до законодавства Європейського Союзу є досягнення відповідності правової системи України *acquis communautaire* з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього [23]. Створення нормативно-правової бази публічного управління має бути співставним з управлінським призначенням відповідних органів влади та зміною їх повноважень у процесі децентралізації.

4. Аналіз нормативно-правової основи публічного управління в Україні довів, що процес формування моделі публічного управління поступово відбувається, частина законодавства уже вдосконалена відповідно до принципів GG і європейських стандартів. Можна стверджувати, що в українському політикумі прийняття і поступове імплементація нової філософії управління є невідворотнім процесом і в умовах оновлення нової інституціональної архітектури відбувається поступове включення України в конструкцію європейського законодавства (сфера електронного управління, децентралізації). Проте слід також зазначити, що процес імплементації законодавства ще триває, але його суттєво гальмує повномасштабна війна на території української держави.

5. З введенням в Україні військового стану в лютому 2022 р. були прийняті закони, що забезпечують організацію та діяльність інститутів публічного управління в умовах війни (утворення і повноваження воєнно-цивільних адміністрацій, реформування державної служби, повноважень місцевих органів, інформаційної політики, фіскальної служби та ін.)

6. Відповідно до Стратегії реформування були визначені наступні напрями, які потребують своєї модернізації і удосконалення нормативної основи системи публічного управління в Україні, а саме: 1) формування і координація державної політики; 2) модернізація державної служби й управління людськими ресурсами; 3) забезпечення підзвітності органів державного управління; 4) надання адміністративних послуг; 5) управління державними фінансами. Було встановлено, що в результаті не доведеного до кінця процесу політико-адміністративного реформування виникла необхідність поступового оновлення

законодавства відповідно до видів реформ, а саме: адміністративної, судової, територіального устрою (децентралізації публічного управління), системи державної служби та служби в органах місцевого самоврядування.

Отже, окреслена законодавча база не є вичерпною і досконалою, однак зазначені нормативно-правові акти свідчать про відповідне законодавче забезпечення, яке слугує для побудови національної моделі публічного управління в нашій державі. Глобалізаційні виклики та інтеграція України європейський простір, вимагають конструктивного нормативного врегулювання цих процесів – відтак першочерговим завданням визначаємо гармонізацію національного законодавства із світовими і європейськими правовими нормам.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аль-Атті І. В. Публічне управління: сутність і визначення *Public Administration Aspects 6 (8) 2018. С.35-41.*
2. Артеменко І. А. Правові засади діяльності органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права. *Форум права.* 2017. № 5. С. 12–21. URL: <https://forumprava.pp.ua/files/012-021-2017-53-.pdf>
3. Безена І. М., Сиченко В. В., Рибкіна С. О. Механізми демократизації публічного управління і кар'єрний розвиток посадовців органів влади: регіональний аспект. *Публічне управління та митне адміністрування.* 2020. № 2 (25). С. 50–57. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/4127>
4. Бенчмаркінг доброго врядування. Київ. 2018. 60с.
5. Біла В. Р. Правові форми публічного адміністрування в Україні: дисерт. на здоб. наук. ступ. докт. юрид. н. зі спеціальності 12.00.07. адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право (081 Право). Національний авіаційний університет, Київ, 2020. 44 с.
6. Бліхар М. М. Адміністративне право – юридична основа публічного адміністрування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2021. Серія ПРАВО. Випуск 66. С.178-182.* URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/11/32.pdf>
7. Бугайчук К. Л. Публічне адміністрування в органах національної поліції: об'єктно-суб'єктний підхід. *Форум права.* 2017. № 5. С. 64–72. URL:<http://dspace.univd.edu.ua>
8. Глосарій Програми розвитку ООН. URL: <http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministrationGlossary>
9. Голосніченко П. І. Правове регулювання надання адміністративних послуг потребує системного підходу. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія.*

Соціологія. Право. 2012. No4. С. 43–46. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKPI_soc_2012_4_8.pdf.

10. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. С. Г. Серьогіної. Х.: Право, 2005. 256 с.

11. Дослідження ООН. Електронний уряд 2022. Майбутнє цифрового уряду. URL: <https://desapublications.un.org/sites/default/files/publications/2023-02/UN%20E-Government%20Survey%202022%20.pdf>

12. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін. ; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

13. Закон України від 06.09.2012 р. No 5203-VI. Поточна редакція: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>

14. Зіборєва О. Б. Поняття та ознаки публічного адміністрування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право.* 2021. No 64. С. 220–223.

15. Івашова Л., Бондаренко Л. Трансформація системи діяльності органів державного управління в Україні: стан і напрями подальшого удосконалення. *Державне управління: удосконалення і розвиток.* 2021. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/11_2021/5.pdf

16. Клімова С. Види нормативних актів управління у сфері публічних фінансів. *Адміністративне право і процес.* №11.2026.С. 126-130.

17. Комзюк А.Т. Публічне адміністрування і сучасна доктрина адміністративного права. *Сучасні проблеми адміністративного права та процесу.* 2017. № 3. С.23-28.

18. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року No 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. No 30. Ст. 141.

19. Куц Ю. О. Природа та сутність державного управління. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування.* 2013. No 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2013_1_24.

20. Мельник Р. С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 95-98.

21. Мельниченко Б. правова основа організації та діяльності органів публічного управління в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. №2. 2017. С. 174-177. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/12/38.pdf>

22. Миколенко О. І. Поняття «державне управління» та «публічне адміністрування» в категоріальному апараті адміністративного права. *Правова держава*. 2018. № 30. С. 101–107. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/132859>

23. Міщенко Д.А. Розвиток інституційного середовища системи державного управління в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. № 1. (16), 2017. С. 56-61. URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2017/1/8.pdf>

24. Моргунов О.А. Публічне адміністрування як вид державної діяльності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 2. т. 2. С. 106-111

25. Неділько. А.І. Теоретичні підходи до визначення поняття "Механізм публічного управління". Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2018. № 2. URL: : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2018_2_8

26. Носань Н., Мартінович В. Нормативно-правове забезпечення публічного управління в умовах децентралізації влади в Україні. *Галицький економічний вісник. Galician economic journal*. No 4 (59), 2019 https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu

27. Обушна Н. І. Публічне управління як нова модель організації державного управління в Україні: теоретичний аспект. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44 (1). С. 53–63.

28. Перевалова Л.В. Правові основи організації публічного управління в Україні в умовах воєнного стану. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. Серія: *Актуальні проблеми розвитку українського суспільства*, No 1. 2023. С. 35-37.

29. Про адміністративні послуги: Закон України від 06 вересня 2012 року No 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. No 32. Ст. 409.

30. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 року No 4061-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. No 10- 11. Ст. 73.

31. Про вибори Президента України: Закон України від 05 березня 1999 року No 474-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. No 14. Ст. 81.

32. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. No 13, ст. 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text>

33. Про внесення змін до деяких законів України щодо добровільного приєднання територіальних громад : Закон України від 09 лютого 2017 року No 1851- 19. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. No 13. Ст. 144.

34. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів: Закон України від 15.03.2022 р. No 2130-IX. Поточна редакція: 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2130-20#Text>

35. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обліку трудової діяльності працівника в електронній формі: Закон України від 05.02.2021 р. No 1217-IX. Поточна редакція: 05.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1217-20#Text>

36. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємств та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. No 755-IV. Поточна редакція: 01.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

37. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року No 889-VIII // *Відомості Верховної Ради України*. 2016. No 4. Ст. 43.

38. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності : Закон України від 06.09.2005 р. No 2806-IV. Поточна редакція: 28.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>
39. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. No 2939-VI. Поточна редакція: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
40. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 р. No 852-IV. Поточна редакція: Втрата чинності від 07.11.2-18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-15#Text>
41. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. No 2155-VIII. Поточна редакція: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
42. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. No 851-IV. Поточна редакція: 01.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
43. Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 р. No 1089-IX. Поточна редакція: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>
44. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015р.No675-VIII.Поточна редакція: 19.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>
45. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 березня 2004 року No 1629-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. No 29. Ст. 367.
46. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 06 серпня 2014 р. No 385 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-п>.
47. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів у сфері державної реєстрації актів цивільного стану: Наказ Міністерства юстиції

України від 29.08.2018 р. No2825/5. *Офіційний вісник України*. 2018. No69. ст. 2352.

48. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні на 2019–2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.01.2019 р. No37-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/37-2019-p>.

49. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 року No 950: URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-p>.

50. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 р. No 80/94-ВР. Поточна редакція: 01.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80>

51. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. No 2297-VI. Поточна редакція: 27.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-#Text>

52. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. No 2657-XII. Поточна редакція: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

53. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року No 2136-19. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. No 35. Ст. 376. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>

54. Про Концепцію адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу: Указ Президента України від 5 березня 2004 року No 278/2004 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/278/2004>.

55. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 року No 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. No 24. Ст. 170. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/170>

56. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09 квітня 1999 року No 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. No 20-21. Ст. 190. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/190>

57. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР. Поточна редакція: Втрата чинності від 01.03.2023. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98- %D0%B2%D1%80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text)

58. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 р. № 2807-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

59. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки та плану заходів з її реалізації. Розпорядження КМУ від 29 грудня 2021 р. № 1805-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-p#Text>

60. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. № 2163- VIII. Поточна редакція: 17.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text>

61. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності” від 1.01.2023. URL: <https://mva.gov.ua/ua/news/v-ukrayini-nabuv-chinnosti-zakon-pro-osnovni-zasadi-derzhavnoyi-politiki-u-sferi-utverdzhennya-ukrayinskoji-nacionalnoyi-ta-gromadyanskoyi-identichnosti>

62. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V. Поточна редакція: 09.01.2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>

63. Про оборону України" від 06.12.1991 N 1932-XII). URL: https://ips.ligazakon.net/document/t002020?an=2&ed=2000_10_05

64. Про особливості надання публічних (електронних) послуг: Закон України від 15.07.2021р. № 1689-ІХ. Поточна редакція: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text>редакція:

65. "Про судоустрій і статус суддів" щодо додаткових способів інформування про судові справи та проведення зборів суддів в умовах воєнного чи надзвичайного стану. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222461>

66. Про Положення про Адміністрацію Президента України: Указ Президента України від 02 квітня 2010 року No 504/2010: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/504/2010>.

67. Про правовий режим воєнного стану: Закон України Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015. No 28, ст. 250 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

68. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 08.11.2021 р. No 1907-IX. Поточна редакція: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20#Text>

69. Про публічний порядок: Проект Закону України. https://ips.ligazakon.net/document/JH76C00A?q=робота%20святкові%20дні&hide=true&snippet_id=snippet_82094

70. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 р. No 922-VIII. Поточна редакція: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

71. Про Рахункову палату URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>

72. Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11 липня 2002 року No 93-IV *Відомості Верховної Ради України*. 2002. No 40. Ст. 290.

73. Про статус народного депутата України : Закон України від 17 листопада 1992 року No 2790-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. No 3. Ст. 17.

74. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 р. No 1667- IX. Поточна редакція: 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>

75. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 12 травня 2022 року № 2253-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>

76. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів

України від 01 квітня 2014 р. No 333-р.: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>.

77. Про телекомунікації : Закон України від 08.11.2003 р. No 1280-IV. Поточна редакція: Втрата чинності від 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#Text>

78. Постанова ВРУ Про затвердження Положення про Національне агентство України з питань державної служби від 1 жовтня 2014 р. № 500. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/500-2014-p#Text>

79. Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24.02.2022. Retrieved from zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text

80. Про утворення урядових комітетів та затвердження їх посадового складу: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 травня 2016 року No 330. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/330-2016-p>.

81. Про Центральну виборчу комісію : Закон України від 30 червня 2004 року No 1932-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. No 36. Ст. 448.

82. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015р. No 675-VIII. Поточна редакція: 19.11.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>

83. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія; за заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с.

84. Публічне управління в умовах інституційних змін: колективна монографія / Р. В. Войтович, П. В. Ворона. Київ. 2018. 475 с.

85. Публічне управління: термінол. слов. / Уклад.: В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петрос та ін. Київ: НАДУ, 2018. 224 с.

86. Реформа системи державного управління та місцевого самоврядування: стан, виклики, перспективи здійснення. За заг. ред. В. С. Куйбіди. Київ: НАДУ, 2018. 180 с.

87. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи. Наук. керів. В. В. Цветков. Київ: Оріяни, 1998. 364 с.

88. Розпорядження КМУ «Деякі питання реформування державного управління України» від 21 липня 2021 р. № 831-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-p#Text>

89. Сак Ю. А. Систематизація наукових підходів до проблеми політико-адміністративного реформування системи публічного управління. *Вчені записки Університету «КРОК»*. №2 (54), 2019. С.94–101. URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2019-53-94-101>

90. Славкова О.П., Соколов М.О. Теоретичні підходи до визначення поняття публічне управління. *Аспекти публічного управління Том 6. No 8. 2018. С.35-45.*

91. Соколов А. В. Сучасні підходи до оцінки якості державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 4, 2014. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=901>

92. Стороженко Л. Г. Нормативно-правове забезпечення публічного управління в нетократичних умовах розвитку суспільства: вітчизняний аспект. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. Том 34. (73) №. 2 2023.С.130-145.

93. Суший О. В. Психосоціальна культура державного управління: [монографія]; Національна академія державного управління при Президентові України. К.: Світогляд, 2012. 344 с.

94. Таран Є. І. Співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління» у трансформаційних процесах України. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: державне управління*. 2021. по 2. том 31 (70). с. 33–37.

95. Таран Є. Співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування» та «публічне управління» у трансформаційних процесах України. *Теорія та історія публічного управління*. Том 31 (70). No 2. 2020. С.33-37.

96. Шаров Ю. П. Інноваційні інструменти публічного адміністрування: європейський контекст. *Публічне управління: теорія та практика*. 2010. № 1. С. 5-9.

97. Хаустова О. Імплементация європейських правових стандартів у правову систему України. *Юридичний науковий електронний журнал*. №6. 2016. URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9810/1/Haustova.pdf>

98. Ющенко М. Проблемні питання правового регулювання адміністративних послуг в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. № 3(79)-2019. С.92-98

99. Worldwide Governance Indicators (WGI) URL: <https://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports>

100. Index. URL: <https://voxukraine.org/indeks-monitoryngu-reform#>